

Ужгород: Вагра, 1928 — 72 с. 5. Ісаїв П. Пластові приписи й розпорядки / П. Ісаїв // Записки українського пластуна. — Львів: [б.в.], 1927. — 228 с. — (Записки українського пластуна, ч.8). 6. Кархут В. Перша проба пластуна / В. Кархут // Науч. матер. до I пластового іспиту для вжитку пластунів-ремісників. — Львів: Вид. укр. пласт. уладу, 1929. — 58 с. 7. Левицький С. Український пластовий улад 1911–1945 у спогадах автора (Причинки до історії Пласту) / С. Левицький. — Мюнхен: Молоде життя, 1967. — 132 с. 8. Пеленський С.-Ю. Пластовий гурток (четверте видання) / С.-Ю. Пеленський — Івано-Франківськ: [б.в.], 2010. — 28 с. — (Книгозбірня «Школи провідників гуртків», ч.2). 9. Пластовий Альманах з нагоди п'ятдесятиріччя Українського Пласту на Закарпатті 1921–1971 / Зложив Степан Пап-Пугач. — Рим: Видання ЮГ, 1976. — 196 с. 10. Савчук Б. Український Пласт 1911–1939 / Б. Савчук. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1996. — 264 с. 11. Скорочена історія Українського Пласту // Пластовий шлях. — 1988. — Ч.2–3 (85–86). — С. 50–58.

ВОССТАНОВЛЕНИЕ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЛАСТА ПОСЛЕ ВОЙНЫ (1922–1930 гг.)

Рассмотрено развитие издательской деятельности Пласта в период восстановления после упадка Украинского Государства, а именно 1922–1930 гг. Осуществлен анализ основных изданий избранного для исследования периода. Также определены основные идеи, взгляды и положения, изложенные в изданиях, их содержательное наполнение, целевое и читательское назначение.

RECOVERING OF PLAST PUBLISHING ACTIVITY AFTER THE WAR (1922–1930)

The development of Plast publishing activity in the recovery period after the decline of the Ukrainian state (1922-1930) was researched. Key issues that were chosen for the study period were analyzed. The main ideas, views and conditions, as well as the content, target designation, and readers of the publications were identified.

Стаття надійшла 05.12.2012

УДК 45

О. І. Босак

Українська академія друкарства

ДО ПИТАННЯ ПРО КНИГОВИДАВНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У США

Досліджується стан книговидавничої діяльності діаспори у період після Другої світової війни різнорізними інституціями та діячами. Аналізується роль авторів і видавців у формуванні української видавничої справи у США.

Видавнича діяльність, еміграція, діаспора, українознавство

Розвиток українського суспільства в діаспорі, його культурні досягнення, прагнення зберегти в нових поколіннях любов до рідної мови, до історії свого народу мають безпосередній вплив на загальний зміст української освіти і на навчальні книжки зокрема.

Дослідженнями у сфері історії української мови займався О. Горбач. Значний внесок у вивчення і видання пам'яток національної писемності зробив І. Огієнко. У доробку В. Чомника — наукові праці «Українська література мови з XVII ст. до 1917» (Нью-Йорк, 1955 р.), «Історія нової української літературної мови» (Нью-Йорк, 1970 р.).

М. Пшеп'юрська-Овчаренко у США представила свої наукові розвідки: «На пограниччях надсянського говору» (1954 р.), «Мова українців надсяння» (1986 р.). Я. Рудницький опублікував перший етимологічний словник української мови, а в галузі лексикографії української мови С. Караванський видав «Практичний словник синонімів української мови» (1993 р.). Ця невелика частка у загальний внесок українських мовознавців свідчить про різноаспектність і фундаментальність їхнього наукового доробку. Перші переселенці до західного світу не мали можливості з різних причин видавати для українських дітей власні підручники. Послугувалися у перші роки еміграції книжками з їх батьківщин, таким як буквар і читанки А. Крушельницького та С. Черкасенка, підручниками І. Крип'якевича (історія), Рудницького (географія), Бер Поля (правознавство).

Протягом десятиліть в українському зарубіжжі сформувався ряд авторів різноманітних підручників. Основними центрами видань підручників для українських дітей стали Філадельфія, Нью-Йорк, Баунт-Брук. Українські емігранти, які прибули до США, створили чимало наукових товариств і об'єднань, зокрема 46 навчальних закладів та наукових установ [1, С. 155–158]. Сьогодні у Нью-Йорку розташовано і діє три головні центри науки української діаспори: Наукове товариство імені Т. Шевченка, Українська Вільна Академія Наук та Український інститут Америки. Одночасно із ними діють й інші українські інституції, які плідно займаються в цьому місті науковою працею та збереженням культурного спадку: Український освітній союз (Рідна школа), Український вільний університет; Український музичний інститут Америки, Українське історичне товариство, Товариство Українських інженерів Америки, Українське Лікарське товариство Північної Америки, Товариство Українсько-американських адвокатів тощо [4, С. 71]. Діє ряд фондаций та громадських товариств. Наукове товариство ім. Шевченка публікує «Доповіді» англійською мовою і «Записки» — українською, Українська Вільна Академія Наук випускає «Аннали» англійською мовою [4, С. 71]. Обидві ці установи влаштовують конференції й видають книги, присвячені різним питанням української культури, дві нові установи — Східно-Європейський Дослідний Інститут ім. В. Липинського та Українське Історичне Товариство — публікують матеріали з української історії [4, С. 71].

Датою заснування УВАН у США вважається 15 квітня 1950 року. За своїм статутом УВАН поділяється на такі відділи: історично-філологічно-філософський, правничо-економічний, медичний та природничих наук, фізико-хімічно-математичний і технічних наук. Ці відділи поділяються на 20 секцій і комісій. За півстоліття вийшло 20 томів журналу «Анналів» англійською мовою і 22 номери «Бюлетеню УВАН у США», 23 випуски щорічника «Новини УВАН у США», видано понад 100 монографій.

НТШ — найактивніша організація в американському і міжнародному науковому світі. Найвагомим доробком української діаспори став проект «Енциклопедія Українознавства». Майже півстолітня виснажлива праця невеликої штатної групи і близько 200 найавторитетніших українських вчених світу увінчався перемогою і виходом у світ двох серій ЕУ. Перша (ЕУ – 1) — загально-предметна, своєрідний підручник українознавства у трьох томах і друга (ЕУ – 2) — словникова, яка в алфавітній формі доповнює і поглиблює зміст ЕУ – 1 і складається з десяти томів, до якого згодом додано одинадцятий доповнюючий том. Праця над ЕУ – 1 тривала від 1948 до 1952 року; а над ЕУ – 2 — від 1952 до 1989 року. Підготовка одинадцятого зайняла ще п'ять років, від 1980 до 1994 року. На підставі цих фундаментальних знань про Україну з'являється англomовне видання у двох томах і словникове у п'ятьох томах великого формату. До видання енциклопедії своїм фінансовим внеском долучилося 3 410 фундаторів: українських організацій та приватних осіб, пожертви яких становили 2 млн 627 тис. американських доларів [8]. Особливе місце серед науково-освітніх організацій посідає Український Науковий Інститут Гарвардського Університету (УНІГУ), створений у 1973 р. в Кембриджі (Массачусетс) як самостійний додаток до заснованих у 1968 р. кафедр української мови, літератури та історії України в Гарвардському університеті, а також Українознавчого Семінару при Гарвардській Університетській Бібліотеці. Директор О. Пріцак і заступник директора І. Шевченко стали ініціаторами-засновниками англomовних наукових журналів: «Гарвардські українознавчі студії», піврічника «Рецензія» і тез доповідей та звітів з дискусій на щотижневому міждисциплінарному семінарі, монографій та додаткових накладів УНІГУ [3, т. 9, С. 343].

До тисячоліття Хрещення Руси-України провідники УНІГУ вирішили реалізувати амбітний план, часткою якого є видання «Гарвардської Бібліотеки Давнього Українського Письменства» у кількості 150 томів. З 1987 р. опубліковано понад десять солідних томів. Кожне видання здійснюється мовою оригіналу та в перекладі на англійську та українську мови. Серед книг: «Історія русів», «Слово о полку Ігоревім», «Києво-Печерський патерик», твори Ю. Дрогобича, С. Оріховського, П. Русина, Г. Сковороди, З. Копистянського, П. Могили. Основний періодичний орган УНІГУ «Гарвардські українознавчі студії», видання якого розпочалося з 1977 р., за перше десятиліття своєї діяльності опублікував 419 статей та рецензій, написаних 241 автором, з яких 70 були українцями [6, С. 167]. Нині загальна видавнича програма УНІГУ складається з таких основних підрозділів: монографії, журнали, буклети та матеріали з Інтернету. Вони відповідають всім науковим стандартам і мають широке коло читачів серед науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів.

У 2003 р. разом з Україною, українці всього світу відзначали 70-річчя голодомору 1932–1933 років. Ще на початку 80-х рр. у Гарварді було підготовлено ряд наукових і популярних видань про голодомор в Україні. Перша книжка про цю подію, яка з'явилася в американському комерційному

видавництві — «Страта голодом» (1985), за спогадами М. Долота; потім монографія Р. Конквеста «Жнива скорботи» (1986), в тому ж році у головній бібліотеці Гарвардського університету відбулася виставка матеріалів про голодомор. Відкрити трагічні сторінки історії України англомовному світові допомогла праця комісії американського конгресу, яка зібрала три томи свідчень очевидців цієї трагедії в Україні (керівник комісії — Дж. Мейс) [6, С. 166.].

Поширенню вивчення різних галузей українознавства у конкретних проектах сприяли впливові американські університети — Колумбійський, Канзаський, Мічиганський, Вейнський, Улаінайський. Загалом у США українська мова, література та історія викладається у 20 коледжах країни, а при різних наукових закладах та університетах діє 40 курсів українознавства [6, С. 175].

Широку видавничу діяльність здійснюють багато церков. Найбільшим угрупованням у Північній Америці є Українська католицька церква. Її дієцезії, братства і сестринства, окремі храми, Богословські коледжі володіють численними газетами і журналами. Одна з двох щоденних газет у Сполучених Штатах — «Америка» має підзаголовок «Український католицький щоденник». Серед інших видань УКЦ — «Патріархат» та «За патріархат», які є газетами, що обстоюють утворення патріархату в УКЦ; двотижневик «Нова зоря», що друкує статті про діяльність католицької та інших церков, висвітлює проблеми освіти, релігії та української культури; «Шлях» — український католицький тижневик, що підтримує релігійну та національну освіту українців у США. Серед українських католицьких часописів англійською мовою слід зазначити «Екшн», що видається Лігою українських католиків Америки та щотижневий англомовний випуск українського щоденника «Америка». Крім редакцій та культурно-громадських інституцій з видавничою діяльністю, в США існують ще такі видавництва: «Книгоспілка» (заснована 1952 р.), видавниче і дослідне бюро «Пролог» (1953 р.), «Булава» (1950 р.), видавництво М. Денисюка в Чікаго, «Смолоскип», «Рідна школа», «Червона калина», «Говерла» тощо [3, т.9 С. 822]. Серед усіх — найбільшими українськими видавничими центрами у США є «Пролог» і Український науковий інститут Гарварда (УНІГ).

Серед відомих українських видавців у США — Богдан і Любомир Винари, Мар'ян Коць, Роман Купчинський та інші [1, С. 121]. Починаючи із 50-х рр. ХХ ст. більшість (55–60%) української книжкової продукції на еміграції виходить у Сполучених Штатах Америки [3, т. 9, С. 822].

Після Другої світової війни на Заході виникло об'єднання українських письменників в еміграції — «Слово», до якого належить понад 150 українських прозаїків, поетів, драматургів. Було створено власний друкований орган у формі неперіодичного збірника мистецтва, літератури критики та документації, який вперше з'явився у 1962 р. під назвою «Слово». Значний період діяльності організації, який тривав майже 20 років, очолював Т. Костюк, який оселився і творив у США. Він — автор численних літературознавчих досліджень, упорядкував і видав п'ятитомник творів М. Хвильового (1978–1986 рр.), був

редактором і упорядником видань українських письменників В. Підмогильного, М. Куліша, П. Филиповича, М. Драй-Хмари. [1, С. 120]. Українські письменники США, згуртовані в літературному об'єднанні «Слово», співпрацюють з іншими працівниками в літературно-мистецьких клубах у Нью-Йорку, Філадельфії, Чикаго. Помітним явищем української літератури на Заході є творчість так званої «Нью-Йоркської групи поетів» — Б. Бойчука, Б. Рубчака, Ю. Тарнавського, Е. Андрієвської, П. Килини. Представники цієї групи порушили проблему традиції та новаторства, їх спільна праця — збірка творів «Нова поезія», а в галузі літературної критики заслуговують уваги монографічні дослідження Ю. Шереха та Я. Славутича. У 1997 р. на загальних зборах було вирішено припинити діяльність об'єднання і зосередити всю увагу на видавничій ланці. Однак, очевидно, споживацьке суспільство, лідером якого є США, зайшло у глухий кут і попереду нас може чекати духовна революція. Сучасна модель екранної культури, розвиток «електронного павутиння» робить інформацію зі сфери філософії, культури, мистецтва доступною, але не потрібною, якщо вона не утилітарна [5, С. 39].

Розвиток суспільства «йтиме» шляхом реструктурування цивілізації. І основним завданням стає колективне усвідомлення культурної єдності, розуміння того, що думки та дії людини безпосередньо пов'язані з її культурним підґрунтям і визначаються зв'язками з власною культурою і культурою інших людей, інших народів.

1. Зарубіжні українці: довідник. — К., 1991. 2. Енциклопедія Українознавства. — Т.1. — 1993; Т.3 — 1993; Т. 9. — 2000. 3. Історія української еміграції в Америці. Збереження культурної спадщини / М. Куропась та ін. — Нью-Йорк, 1984. 4. Кривда Ю. Ю. Українська діаспора і досвід культуро творення / Ю. Ю. Кривда — К., 2008. 5. Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури / Н. Мерфі. — Донецьк, 2007. 6. Петриченко К. Українська освіта у Канаді / К. Петриченко// Українознавство. — 2006. — № 3. 7. Романів О. Довгий, тернистий шлях українства до самопізнання / О. Романів // Енциклопедія Українознавства. — К., 1993. — Т. 1. 8. Шлепаков А. М. Українці в зарубіжному світі / А. М. Шлепаков, І. Г. Буркунт. — К., 1991.

К ВОПРОСУ О КНИГОИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ В США

Исследуется состояние книгоиздательской деятельности диаспоры в период после Второй мировой войны различными институтами и деятелями. Анализируется роль авторов и издателей в формировании украинского издательского дела в США.

THE QUESTION OF BOOK PUBLISHING UKRAINIAN DIASPORA IN THE USA

The state of descendent bookprinting after the second world war investigated by varions institutions and publicpeople is under consideration of this article. The role of authors and publishers has been analised. The problems which should be solved are highlighted.

Стаття надійшла 31.10.2012

УДК 347.78 : 681.854 (497.2)

О. В. Синський

Запорізький національний університет

**ПОП- І РОК-МУЗИКА В ГРАМЗАПИСУ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ БОЛГАРІЇ:
КОМУНІКАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Аналізується становлення і розвиток рекордингової системи у структурі інститутів соціальної комунікації Болгарії. Пропонується докладна характеристика організації рекорд-лейблу «Балкантон». Особлива увага надається історії грамзапису рок-музики в Болгарії.

Болгарія, Балкантон, грамзапис, лейбл, рок-музика, поп-музика

Вивчення рекордингової діяльності і рок-культури невіддільні від дослідження системи документальних комунікацій взагалі. Грамзапис і фонограма розглядаються як основні елементи звукозаписуючої справи або системи рекордингових комунікацій. За цих умов постає питання про дослідження причин та умов становлення і розвитку рекордингових фірм у системі інститутів соціальної комунікації Східної Європи у другій половині ХХ століття. З огляду на те, що інститут грамзапису рок-музики завжди був і сьогодні залишається особливим комунікативним явищем, яке має суттєвий соціальний вплив на розвиток суспільства, сьогодні в нових інформаційних умовах актуальною є розробка концепції східно-європейського рекордингу, що потребує ґрунтовного вивчення минулого довіду в цій сфері кожної країни визначеного регіону.

З небагатьох сучасних авторів, у чиїх публікаціях простежується інтерес до вивчення грамзапису в країнах Східної Європи, існують досить фундаментальні дослідження західних лейблів, виконані рядом зарубіжних авторів. Передусім, це праці таких болгарських дослідників, як І. Борислав, П. Гофман, Г. Гьлов, Й. Рупчев та інші.

Предметом публікації є комунікативні умови особливостей грамзапису рок- і поп-музики в Болгарії в умовах соціалізму.

Вважається, що Болгарія відставала від інших країн соціалістичного табору у своєму рок-розвитку. Однак це не зовсім так. Наприкінці 1960-х рр. тільки в одній Софії існувало безліч відмінних біт-колективів, що підтверджується цікавим збірником Variuos Artists — The Best Of The Beat Groups Of Sofia (1968), що включає пісні відомих груп Sreburnite Grivni і Shtoursite плюс одну пісню гурту під назвою Glassovete (на жаль, історія і склад групи невідомий). Стилiстику раннього балканського біта на цій офіційно виданій платівці представлено замісом англomовної психоделії з деяким впливом болгарських народних мелодій. З першого разу здається, що в музичному плані на зазначеному збірнику «Балкантон» підібрані досить дивні речі, але деякі пісні цілком могли бути, за належної «розкрутки», помічені на світовому ринку грамзапису.